

A SZMAT 2023-as tevékenysége

Tisztelt kolleginák, kollégák, kedves vendégeink!

Jelenlegi beszámolómmal nem öleli fel az egész évi tevékenységünket, hiszen még hátra van az év utolsó negyede, amely – szokás szerint – telítve van tudományos konferenciákkal és egyéb rendezvényekkel. De talán éppen ez a befejezetlenség adhatja meg a mai találkozó egyik vitatémáját, mégpedig azt, hogy mire összpontosítsunk az elkövetkezőkben, vagyis nem csak az ősszel, hanem a jövő években is.

Kezdem az elnökség munkájával: Januárban lezártuk a 2022-es költségvetést. Ezt az egyébként rutin feladatot azért emelem ki, mert ez volt az első évünk, amikor nem a pénzügyeinket eddig intéző Fórum Intézet végezte el a munkát, hanem saját magunk. Kidolgoztuk az ez évi költségvetési tervezetet, amelynek jóváhagyott változatán valószínűleg kisebb módosításokat fog kelleni végrehajtani. Ennek az az oka, hogy – külső okokból – nem minden betervezett akciónkat tudjuk megvalósítani. Ezekre még visszatérek. Az elnökség az első fél évben több alkalommal tanácskozott on-line formában. Ez rugalmasabbá tette a találkozóinkat. Gondolom, más szervezetek is hasonló módon hasznosítják a Covid-kikényszerítette, de az idő ökonómiáját jobban érvényesítő módszert.

Első tavaszi programunk, egy szimpózium Chrenóczy-Nagy József munkásságáról, Nyitrán valósult meg. A szimpózium ötlete a 2022-es emléktábla-avatáskor merült fel, megvalósítására pedig 2023. május 3-án került sor. Ennek tartalmi előkészítését a SZMAT, lebonyolítását pedig a Zoboralja Kht. vállalta magára. Az eredeti elképzelést kissé módosítva a témát tágabb keretek közé helyeztük és az időhatárokat is kiszélesítettük. Az indítást a Nyitrához köthető múltbeli tudósok bemutatása adta meg. Lacza Tihamér (aki 2019-ben az MTA Újságírói Díját kapta tudománytörténeti publikációiért) *A múltbeli Nyitra, a magyar művelődés regionális központja* című írásában Ponori Thewrewk József, Vágner József, Gragger Róbert, Thuróczy Károly, Dedek Crescens Lajos, Tagányi Károly, Prohászka Ottokár, Szondi Lipót, Várkonyi Nándor, Höllrigl József és Tóth Géza munkásságát mutatta be. Fehér Sándor professzor *Dr. Chrenóczy-Nagy József élete és természettudományos munkássága* címet viselő előadásában felvázolta Chrenóczy (1818-1892) életútját, aki amellet, hogy 42 évig volt Nyitra vármegye főorvosa, jelentős tevékenységet fejtett ki a tudományszervezés, a geológia, hidrológia, meteorológia, botanika, ornitológia területén. E

sokrétű érdeklődése közül az ornitológia emelkedik ki, hiszen a madarokról szóló monográfiáját évtizedekkel az első kiadás után másodszor is megjelentették. Nem elhanyagolhatóak az orvosi terminológia magyarítása érdekében tapasztalható ajánlásai sem. A programban ezután következett MUDr. Gálffy Balázs hematológus saját kutatáson is alapuló előadása: „*Stressz az élet sava-borsa*” – *Selye professzor grandiózus életművéről*. A hallgatóság Selye életútjával, nagyhatású felfedezésével, a stressz-elmélettel, valamint szellemi hagyatékával ismerkedhetett meg. Az előadó kifejtette a stressz három fázisának hatásait, azzal kezdődően, hogy az eustressznek és a transstressznek motivációs hatásai vannak és azzal végződően, hogy a distressz gasztroenterológiai, immunológiai és endokrinológiai betegségeket is kiválthat. Selye szellemi hagyatékai közt került szóba a Selye János Klub (SEJK) is, amelyik 1990 óta ápolja Selye emlékét. Mivel erről a társulásról most hallottunk beszámolót, az előadás taglalására nem térek ki.

A szimpózium ebben a formájában egyrészt egy időbeli ívet vázolt fel a 19. századi kezdetektől a 21. századi folytatásig, másrészt felmutatta azt a felszínen nem mutatkozó összefüggést is, amely Chrenóczy polihisztorságától Selye János orvostörténeti jelentőségű munkásságán át a jelenlegi szlovákiai magyar orvosok szakmai tevékenységéig húzódik. A szimpózium ötlete tehát, amelyik eredetileg visszaemlékezésen és egy jelentős tudós teljesítményének a bemutatásán alapult, kibontakozásában a ma és a közeljövő felvázolásáig jutott el, ezért termékenynek bizonyult. A lehetséges folytatásban Nyitra egyéb tudománytörténeti jelenségeinek a feldolgozása jöhet számításba, többek között az eszmetörténeti szempontból jelentős piarista hagyomány feltérképezése.

Állandó programjaink közé tartozik az emléktábla-állítás azon MTA-tagok tiszteletére, akiknek az élete vagy tudományos tevékenysége a volt Felső-Magyarországhoz, esetleg a mai Szlovákiához kötődött/kötődik. Az idén két emléktáblát terveztünk be. Az egyik Bauer Győző nevéhez kapcsolódik, akit nem kell bemutatnom a jelenlevőknek, hiszen jelentős szerepe volt a SZMAT megalakulásában, valamint haláláig a SZMAT tiszteletbeli elnöke volt. Az emléktábla ügyét megtárgyaltuk a családdal is. Probléma adódott azonban a tábla elhelyezésének helyszínével. Több lehetőség is felvetődött, miközben tárgyaltunk a Selye János Egyetem rektorával is abból a megfontolásból, hogy Bauer Győzőnek volt némi szerepe az egyetem megalapításában. Ez a lehetőség azon akadt el, hogy az egyetemnek először ki kellene dolgoznia azokat a jogi kereteket, amelyek lehetővé teszik egy ilyen emléktábla elhelyezését. Végezetül a Szlovák Tudományos Akadémia Biomedicinai

Központjának vezetőségével megegyeztünk abban, hogy a táblát az intézet épületén belül avatjuk fel, hiszen Bauer Győző a korábbi Kísérleti Gyógyszerkutató Intézetnek volt évekig az igazgatója. Az avatásra októberben fog sor kerülni.

A másik tábla sorsa kalandosabbá vált. Eperjesen Hazslinszky Frigyes Ákosnak, a volt eperjesi evangélikus kollégium rektorának, botanikusnak, az MTA rendes tagjának terveztünk emléktáblát állítani. Mivel a tábla a kollégium történelmi épületének falára került volna, amely jelenleg a Szlovákiai Evangélikus Egyház Keleti Egyházkerületének tulajdonában van, az Eperjesi Egyetem rektorának közvetítésével tárgyaltunk a püspökkel, aki az ügyet a presbitérium elé terjesztette. A presbitérium jóváhagyta a kérelmünket azzal, hogy kérjük ki az illetékes Műemlékvédelmi Hivatal véleményét. Ez meg is történt, a hivatal azonban visszautasította a kérvényünket azzal az indoklással, hogy a homlokzaton már túl sok emléktábla van, és Hazslinszky neve meg van említve a kollégium épületének belső terében elhelyezett, több személyre is emlékező táblán. Ezek után visszavontuk a kérelmünket. A tervet azonban nem adtuk fel. Az egyetem rektorának, Kónya Péternek az elképzelése, hogy a rektorátus épületén belül hoznak létre egy emlékfalat, amelyre az említett tábla is felkerülhetne. Egyelőre tehát ez az ügy állása.

Tavaly indítottunk el egy könyvsorozatot, amelyen belül fiatal kutatók dolgozatait publikáljuk. Erről a programunkról már a megelőző közgyűlésen is beszéltünk, itt és most tehát csak azokat a címeket mutatom be röviden, amelyekről tartalmi ismertetőt is tudok nyújtani,

Az első: Petres Csizmadia Gabriella: Hét határon túl – A meseregény poétikája c. monográfiája, amelynek célja a meseregény műfajának narrato-poétikai szempontú artikulálása, műfaji sajátosságainak meghatározása. A címben szereplő „hét határon túl” a tradicionális értelemben vett mese műfaji határainak hét irányú áthágására utal, a mesebeli szám pedig a műfajértelmezés szimbolikus teljességét fejezi ki. Ez a kötet már megjelent.

Nyomdában van a Zsigmond Tibor – Machová Renáta szerzőpáros: Az érzelmi intelligencia és az etika hatása a szervezeti tudásmegosztásra c. dolgozata. Ennek célja az érzelmi intelligencia és a vállalati etika, mint a tudás áramlását befolyásoló tényezők fontosságának a vizsgálata. A kötetben ismertetett kutatás fókuszja az érzelmi intelligencia és az etika hatásának feltárása volt a szervezeten belüli tudásmegosztásra. A szerzők az objektívebb képalkotás érdekében kvalitatív és kvantitatív kutatást végeztek, melyek eredményeit a kiadvány részletesen bemutatja.

Tördelés alatt áll Németh Zoltán: Transzkulturalizmus: elmélet és gyakorlat c. monográfiája. A címben megjelölt transznacionális és transzkulturális irodalomtudomány elméleti tere az utóbbi évtizedek társadalmi, politikai, ideológiai és szépirodalmi változásai nyomán nyújt sokrétű nézőpontot a kisebbségi és a határon túli irodalmak elemzésére. A kötet szerzője a transzkulturalizmus fogalma felől értelmezi, esetenként újraértelmezi azokat a szerzőket, irodalmi alkotásokat, jelenségeket, akik és amelyek a nyelvi és kulturális határátlépések terében léteznek.

Ebben az évben további két kötet megjelentetését készítjük elő. Ezt a programot Vančo Ildikó felügyeli az elnökségen belül, sőt a nyelvi lektorálást is gyakran magára vállalja.

Novemberre volt tervezve a Neveléstudományok és pedagógia c. konferencia, amelynek a Domus adott volna otthont. Ez az akció azonban komoly okok miatt elmarad. Az elnökségen belül a közgyűlés után döntünk arról, mivel pótoljuk ennek elmaradását. Folytatjuk azoknak a rendezvényeknek a támogatását, amelyeken már évek óta jelen vagyunk: Legere-verseny valamint a helyesírási verseny. Elnöki szinten felvettem a kapcsolatot a Veszprémi Akadémiai Bizottsággal. Valamikor az őszi folyamán megvalósítunk egy találkozót, amelyen megbeszéljük a lehetséges együttműködés módozatait. Október 4 – 5-én Alsó-Sztrégován a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma szervezésében megvalósuló „Madách évszázadai” c. konferencia védnökeként szerepel Mészáros András mint a SZMAT elnöke.

Ami a jövő évi terveinket illeti: Fő cél a kontinuitás biztosítása abban az értelemben, hogy a már működő programjainkat tovább folytassuk. De örömmel vennénk mind a tagság, mind pedig Választmány oldaláról érkező javaslatokat, ötleteket.

A beszámoló végén szoktunk említést tenni azokról a tagjainkról, akik az adott évben különleges kitüntetésben részesültek. Ilyen volt a tavalyi év, amikor két új külső taggal gyarapodtunk. Az idén pedig arról számolhatok be, hogy elnökségi tagunk, a SZMAT megelőző elnöke, Dusza János a Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetését kapta augusztusban. Bolemant Lilla SZMAT-tag a Womenpress Kiadó igazgatójaként szeptember 29-én a Magyar Műfordítók Egyesülete által alapított Jeromos Oroszlánja-díjat vette át. Mindkettőjüknek gratulálunk!

Köszönöm a megtisztelő figyelmet, és várom a hozzászólásokat.